

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tas-27 ta' Novembru, 2003

Ċitazzjoni Numru. 727/1999/1

**Carmel *sive* Charles CUSCHIERI eżerċenti l-
professjoni ta' inginier taħt l-isem "Camilleri &
Cuschieri" u għal kull interess li jista' jkollha Marstel
mart l-istess Charles Cuschieri**

VS

L-AWTORITA' TAL-IPPJANAR

Il-Qorti:

Rat l-Att ta' Ċitazzjoni mressaq fis-26 ta' Marzu, 1999, li
bih l-atturi ippremettew:

Illi l-attur, fuq inkarigu tal-awtorita' konvenuta, kien forna
lill-istess awtorita' konvenuta b'servizzi professjonali ta'
inginjier għal-liema servizzi l-attur għad baqgħalu jithallas
mingħand l-istess awtorita' konvenuta s-somma ta'
Lm1436.24c;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi l-Awtorita' tal-Ippjanar naqqset milli tħallas lill-attur il-kreditu fuq imsemmi anke wara li l-attur interpellaha sabiex tħallas permezz ta' ittra bonarja tas-7 t'Ottubru, 1998 u ta' ittra ufficjali tas-27 ta' Novembru, 1998;

Illi l-kreditu tal-attur huwa ċert, likwidu u dovut u fil-fehma tal-attur l-awtorita' konvenuta ma għandha ebda eċċezzjoni x'tagħti għat-talba ġudizzjarja għall-ħlas tal-kreditu fuq imsemmi;

Illi l-attur qed jannetti affidavit ma' dana l-att għall-finijiet u effetti tal-artiklu 167 tal-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili;

Għalhekk l-attur talab lil din l-Onorabbli Qorti għaliex m'għandhiex għar-raġunijiet premissi:

1. Tgħaddi għas-sentenza bid-dispensa tas-smiġħ tal-kawża;

2. Tikkundanna lill-Awtorita' konvenuta tħallas lill-atturi s-somma ta' Lm1436.25c dovuta minnha lill-atturi bħala bilanċ ta' drittijiet professjonali dovuti għal servizz professjonali ta' inġinjer forniti mill-attur lilek fuq inkarigu tiegħek;

Bl-imgħax dekorribbli mis-27 ta' Novembru, 1998 u bl-ispejjeż kompriżi dawk tal-ittra bonarja u ittra ufficjali fuq imsemmija;

Inti ngunta għas-subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-atturi, flimkien mal-erba' (4) dokumenti u l-affidavit meħmużin magħha;

Rat id-Degriet li bih il-Qorti qegħdet il-kawża għas-smiġħ għat-3 ta' Mejju, 1999, u ordnat in-notifika lill-Awtorita' mħarrka;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-Nota mressqa mill-Awtorita' m'harrka fis-16 t'April, 1999, flimkien mad-dokument mehmuż magħha¹;

Rat id-Degriet tat-3 ta' Mejju, 1999, li bih il-Qorti (diversament presjeduta) tat lill-Awtorita' m'harrka għoxrin jum żmien biex tressaq Nota tal-Eċċezzjonijiet;

Rat in-Nota mressqa fil-11 ta' Mejju, 1999, li biha l-Awtorita' m'harrka eċċepiet:

Illi t-talbiet ta' l-atturi huma nfondati kemm fid-dritt kif ukoll fil-fatt;

Illi l-ammont pretiż ta' Lm1436.24c mill-atturi mhux dovut;

Illi kuntrarju għal dak li qed jingħad mill-atturi, jirriżulta li l-atturi tħallsu għas-servizzi professjonali li dawn taw lill-Awtorita' ta' l-Ippjanar;

Illi jirriżulta li fil-każ ta' ċertu xogħolijiet għalihom l-atturi qed jippretendu l-ħlas u anke xi xogħolijiet oħra, jirriżulta li l-istess atturi diġa' tħallsu;

Illi kif ser jiġi pruvat matul is-smiġħ tal-każ quddiem dina l-Onorabbli Qorti, l-Awtorita' ta' l-Ippjanar kienet disposta li tasal fi ftehim bonarju ma' l-atturi. Li dan ma seħħ kien biss unikament minħabba t-talbiet esaġerati ta' l-atturi għall-ħlasijiet mhux dovuti lilhom;

Salv eċċezzjonijiet oħra;

Bl-ispejjeż kontra l-istess atturi inkluż dik tal-ittra responsiva uffiċjali ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar ta' l-10 ta' Diċembru 1998;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-istess Awtorita' m'harrka, flimkien mat-tliet (3) dokumenti mehmużin magħha;

¹ Paġġ. 13-4 tal-proċess

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat ix-xhieda mressqa mill-partijiet, magħduda dik mismugħa mill-Assistent Ġudizzjarju maħtur minnha fis-26 ta' Frar, 2001, u kif ukoll dik imressqa bil-meżż tal-affidavit;

Rat id-dokumenti mressqin mill-partijiet matul is-smiġħ tal-kawża;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet imressqa mill-atturi fit-23 ta' Mejju, 2002²;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet imressqa mill-Awtorita' mħarrka fil-11 ta' Lulju, 2002³, bi twegiba għal dik tal-atturi;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-Degriet i tagħha tat-13 ta' Frar, 2003, tat-22 ta' Mejju, 2003, u tal-25 ta' Settembru, 2003, li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għall-ħlas ta' servizz mogħti. L-attur tqabbad mill-Awtorita' mħarrka fil-kwalita' tiegħu professjonali ta' inginier, biex jagħtiha pariri tekniċi dwar stallazzjoni ta' sistema ta' arja kondizzjonata u jgħid li baqa' ma tħallasx tax-xogħol li wettaq;

Illi għal din l-azzjoni, l-Awtorita' mħarrka tilqa' billi tiċħad li għandha tħallas xi somma lill-attur billi hija ħallsitu kulma kien dovut u li ma waslitx għal ftehim bil-kwiet mal-attur minħabba t-talbiet eżagerati tiegħu;

Illi, mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża jirriżulta li l-attur huwa inginier kwalifikat u jagħti konsulenzi fuq proġetti. F'xi żmien matul l-1995, l-attur kien tqabbad mill-Awtorita' biex iħejji pjanti u stimi għall-istallazzjoni ta' sistema ta'

² Paġġ. 361-5 tal-proċess

³ Paġġ. 368 sa 372 tal-proċess

arja kondizzjonata f'xi ambjenti tal-bini tagħha. Joħroġ ukoll li l-attur kien diġa' tqabbad jagħti servizzi oħrajn professjonali ta' konsulenza lill-Awtorita' qabel dak iż-żmien⁴. Kemm hu hekk, jidher li hu kien inħatar bħala l-inġinier konsulent tal-Awtorita' dwar kull stallazzjoni li kienet sejra ssir fis-sede tagħha⁵. Ta' dak ix-xogħol l-attur kien tħallas għas-saldu⁶. Minbarra dan, intwera li, sa dak iż-żmien, għax-xogħol li kien jitwettaq il-ħlas kien ikun magħdud bis-siegħa, jigiġifieri l-attur kien jitħallas skond il-ħin li jqatta' fuq xogħol mogħti lil mill-Awtorita';

Illi f'Diċembru tal-1995⁷, l-attur bagħat ittra lill-Awtorita' biex jikkonferma r-rata ta' ħlas dovuta lil xogħlijiet li kellu jwettaq lill-istess Awtorita' u biex jitlobha tgħarrfu li hija taċċettaha. Bejn is-26 ta' Settembru, 1996, u s-16 ta' Frar, 1997, inħarġu l-fatturi li dwarhom l-atturi qegħdin iressqu t-talba tagħhom għall-ħlas. F'April tal-1997⁸, l-Awtorita' talbet lill-attur jibgħat kopji tal-aħħar żewġ fatturi li hija qalet li ma kinux waslu għandha. F'Ottubru tal-1998, l-Awtorita' mħarrka kitbet lill-attur⁹ biex tipproponi ftehim dwar il-ħlas dovut, għal liema ittra l-attur wieġeb jumejn wara b'kontro-proposta¹⁰. Fis-27 ta' Novembru, 1998, l-atturi talbu l-ħlas b'ittra ufficjali, għal liema ittra wieġbet l-Awtorita' intimata b'ittra ufficjali tagħha tal-10 ta' Diċembru, 1998. L-atturi fetħu l-kawża f'Marzu tal-1999;

Illi għal dak li jirrigwarda l-aspetti legali li jsawru l-każ jingħad li dawn iduru bejn l-għamla ta' prestazzjonijiet imwettqin mill-attur min-naħa l-waħda, u bejn it-tip ta' difiża li qegħda tressaq l-Awtorita' mħarrka min-naħa l-oħra. Dan jingħad għaliex għalkemm l-eċċezzjoni ewlenija tal-imsemmija Awtorita' hija fis-sens li m'hemm l-ebda ħlas ieħor x'jingħata lill-atturi, u li dawn tħallsu ta' kollox, tqanqlet il-kwestjoni jekk fil-fatt l-attur wettaqx dak kollu li għalih qiegħed jitlob il-ħlas. Dawn iż-żewġ

⁴ Xhieda tal-attur waqt il-kontro-eżami 13.10.1999, u 17.11.1999, u f'pagġ. 50 u 68 sa 70 tal-proċess

⁵ Xhieda fil-kontro-eżami ta' Emanuel Bonavia 26.2.2001, f'pagġ. 309-310 tal-proċess

⁶ Dok "MB6" f'pagġ. 195 tal-proċess

⁷ Dok "CC1", f'pagġ. 40 tal-proċess

⁸ Dok "CC9", f'pagġ. 146 tal-proċess

⁹ Dok "CC7", f'pagġ. 142 tal-proċess

¹⁰ Dok "CC8", f'pagġ. 143-4 tal-proċess

konsiderazzjonijiet ħadu l-biċċa l-kbira mill-ġrajja li għadda minnhom is-smiġħ ta' din il-kawża;

Illi jidher li jeħtieġ li ssir kjarifika oħra dwar l-eċċezzjoni ewlenija nnifisha. Għalkemm mal-qari tagħha wieħed jingħata x'jifhem li din hija l-*exceptio soluti* klassika, dan ma huwa xejn il-każ. Waqt il-faži tal-ġbir tal-provi, din l-eċċezzjoni bdiet tidher fil-libsa vera tagħha bħala li m'hija xejn għajr kontestazzjoni fis-sens li jew (a) parti mix-xogħol li l-atturi qegħdin jippretendu l-ħlas tiegħu f'din il-kawża huwa xogħol li dwaru kienu diġa' ħarġu fatturi fi żmien qabel; jew (b) li l-attur ma jisthoqqlux ħlas għal xogħol li ma kienx għadu wettaq. Il-Qorti tqis din il-preċiżazzjoni bħala meħtieġa, għaliex jekk ma kienx hekk ma jagħmilx sens kif, f'nifs wieħed, l-Awtorita' tgħid li ħallset lill-attur kulma kien dovut lilu (anzi, f'waqt minnhom tgħid li ħallsitu ż-żejjed ukoll), u fl-istess nifs tiddikjara (bejn Ottubru u Diċembru tal-1998¹¹, jiġifieri 'l fuq minn sena wara li nħarġu l-aħħar fatturi mill-atturi) li hija għandha tħallsu 'l fuq minn sitt mija u sebgħin lira Maltija minnufih għas-saldu;

Illi daqstant ieħor xieraq li jiġi puntwalizzat li t-tliet fatturi mertu tal-kawża jirrigwardaw tliet proġetti: wieħed dwar stallazzjoni ta' sistema jew impjant ta' arja kondizzjonata f'ambjenti partikolari tas-sede tal-Awtorita', l-ieħor dwar stallazzjoni ta' sistema ta' ħarsien tal-bini mill-ħsara bis-sajjetti, u t-tielet dwar stallazzjoni ta' sistema ta' mixgħela ta' barra fl-ambjenti tal-istess sede;

Illi wara li saru dawn il-kjarifiki, joħroġ li huma tlieta l-oqsma ta' stħarriġ li trid tagħmel din il-Qorti biex tasal għad-deċiżjoni tagħha. Dawn huma (a) il-kwestjoni tar-rata dovuta għax-xogħol imwettaq; (b) il-kwestjoni ta' jekk għax-xogħol fatturat kienx sar ħlas żmien qabel; u (ċ) il-kwestjoni ta' pretensjoni ta' ħlas dwar xogħol li ma twettaqx;

Illi **dwar il-kwestjoni tar-rata applikabbli**, jingħad li għalkemm l-attur ifisser li r-rati applikabbli dwar xogħol ta'

¹¹ Ara d-Dok. "CC7", f'pag. 142 u l-ittra uffiċjali tal-10.12.1998, f'pag. 14 tal-proċess

konsulenza mwettaq minnu huma dawk fit-Tariffa K li tinsab fil-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, jiġifieri t-tariffa applikabbli għall-Periti u l-Inġiniera Ċivili, dan fil-fatt qatt ma qagħad fuq tali tariffa fir-rabta professjonali tiegħu mal-Awtorita' mħarrka. Kemm hu hekk, għall-ewwel snin, il-ħlas tiegħu kien jiġi meqjus fuq is-sigħat li kien iqatta' fuq ix-xogħol ta' konsulenza li kienet tqabbdha l-Awtorita'. Fuq dan hemm qbil¹². Kien wara l-1994 li, fuq stedina li jidher li saritlu minn min kien daħal inkarigat mill-proġetti tal-Awtorita'¹³, l-attur innifsu ried li, minn dak iż-żmien 'il quddiem, ix-xogħol tiegħu kien jitqies bir-rata tal-ħamsa fil-mija (5%) fuq il-prezz totali tal-proġetti jew xogħlijiet, magħduda materjal jew servizzi mogħtija mill-Awtorita' nnifisha. Din ir-rata kellha tapplika għall-proġett li kien għaddej f'dak iż-żmien, u kif ukoll għal dawk li l-attur seta' jitqabbdha iwettaq fil-ġejjieni;

Illi jidher li l-Awtorita' laqgħet din il-proposta, u ikkonfermat għalhekk dan l-arranġament¹⁴. B'dan l-arranġament fis-seħħ saru wkoll xi ħlasijiet lill-attur għal xogħol fatturat wara Diċembru tal-1995¹⁵. Minħabba f'hekk, u fin-nuqqas ta' ftehim iżjed formali li jiġbor fih il-kundizzjonijiet kollha tal-ingaġġ tal-attur mal-Awtorita', il-Qorti qegħda tasal għall-fehma li r-rata tal-ħamsa fil-mija (5%) kienet dik applikabbli għax-xogħlijiet fatturati li jagħmlu l-mertu ta' din il-kawża. Din ir-rata kienet miftehma u maqbula fit-termini li huma msemmija fl-ittra tal-attur tas-6 ta' Diċembru, 1995 (jiġifieri Dok "CC1"). Din ir-rata tagħmel stat kuntrattwali fil-konfront taż-żewġ partijiet għaliex intwera li hemm il-kunsens u qbil tagħhom dwarha;

Illi l-Awtorita' qegħda tgħid li r-rata applikabbli m'għandhiex tkun dik tal-ħamsa fil-mija (5%) imma tat-tnejn u nofs fil-mija (2.5%), u dan għaliex l-attur ma wettaqx ix-xogħol kollu. L-Awtorita' tgħid li dan huwa l-arranġament regolari li hija għandha ma' terzi meta x-xogħol mogħti lilhom ma jwettquhx kollu. Apparti mill-fatt li l-kwestjoni tat-twettiq sħiħ jew le min-naħa tal-attur sejjer jiġi meqjus iżjed 'il quddiem, l-argument imressaq mill-

¹² Xhieda tal-attur 20.3.2000, f'pag. 239 tal-proċess

¹³ Xhieda ta' Emanuel Bonavia 3.11.2000, f'pag. 269 tal-proċess

¹⁴ Xhieda ta' Emanuel Bonavia 9.10.2001, f'pag. 323-4 tal-proċess

¹⁵ Dok "MB6", f'pag. 195 tal-proċess

Awtorita' ma jistax ġuridikament jintlaqa'. Fl-ewwel lok, diġa' ngħad li r-rata tal-ħamsa fil-mija kienet rata miftehma mal-attur u hemm dwarha l-*consensus in idem*. Fit-tieni lok, huwa prinċipju fundamentali tad-dritt tal-obbligazzjonijiet li l-ebda parti ma tista', minn jeddha u mingħajr il-qbil mal-parti l-oħra, taqbad u tibdel il-patti miftehma¹⁶. Fit-tielet lok, dak li l-Awtorita' tiftiehem jew tapplika fil-konfront ta' xogħlijiet appaltati lil terzi ma jeffettwa bl-ebda mod it-termini tar-rabta kuntrattwali speċifika li hija kellha mal-attur, billi tali ftehim jew arranġamenti jiġu *inter alios acta* għall-istess attur¹⁷;

Illi dwar il-kwestjoni jekk ix-xogħlijiet fatturati kinux saru u tħallsu fi żmien qabel inħoloq argument twil u tekniku li ħa ħafna miż-żmien użat għall-ġbir tal-provi. Dan l-argument tqanqal fir-rigward tal-fattura tas-16 ta' Frar, 1997¹⁸, li kienet l-aħħar fattura mibgħuta lill-Awtorita' mill-attur u li tiffirma l-parti l-kbira mill-mertu tal-kawża. Il-qofol tal-argument tal-Awtorita' f'dan ir-rigward hu li l-attur qiegħed jitlob ħlas għal xogħol li tiegħu kien diġa' talab ħlas fi żmien qabel u li tiegħu kien diġa' tħallas. L-attur jiċċhad bil-qawwa li dan huwa l-każ. Fit-termini tar-regola proċedurali li min jallega jrid jipprova, jaqa' fuq l-Awtorita' mħarrka li turi dak li qegħda tallega. L-Awtorita' tgħid li x-xogħol imsemmi fil-fattura 220/97 huwa xogħol li jissemma fil-fatturi tat-30 ta' Marzu, 1995¹⁹ u tal-14 ta' Ġunju, 1995²⁰, rispettivament. Dawn it-tliet fatturi jikkellmu dwar proġett in-konnessjoni ma' sistema ta' ħarsien minn (ħsara ta') sajjetti. Ta' min jinnota li l-imsemmija fattura Dok "D" issemmi biss il-proġett tal-ħarsien mill-ħsara mis-sajjetti u mhux ukoll dik dwar l-installazzjoni tad-dwal ta' barra fl-inħawi tal-bini tal-Awtorita'. Dan qiegħed jingħad għaliex ittiegħed ukoll ħafna żmien b'xhieda dwar jekk id-disinn tas-sistema ta' dwal ta' barra li tfassal fl-1994 kienx ġie msaħħaħ fl-1996. Tali xhieda tirriżulta għal kollox bla bżonn u l-Qorti m'hijiex sejra tqisha, ukoll fid-dawl tal-fatt li l-Awtorita' eskludietha għal kollox fis-sottomissjonijiet tal-aħħar tagħha;

¹⁶ Art. 992(2) tal-Kap 16

¹⁷ Art.1001 tal-Kap 16

¹⁸ Dok "D", f' pag. 8 tal-proċess

¹⁹ Dok "JC2", f' pag. 38 tal-proċess

²⁰ Dok "JC1", f' pag. 37 tal-proċess

Illi biex issaħħaħ l-argument tagħha f'dan ir-rigward, l-Awtorita' ressqet kopji ta' żewġ disinni li fasslet id-ditta tal-attur biex turi kif ix-xogħol li kien taħta fl-1994 kien riprodott fl-1996²¹. Hija tgħid li dak li hemm f'waħda huwa muri fl-oħra. Min-naħa tiegħu, l-attur jiċhad li x-xogħol huwa l-istess, u jišhaq li kemm għar-rigward ir-reqqa u kif ukoll it-tagħrif bejn disinn u ieħor hemm differenza qawwija. Huwa jfisser li dak id-disinn li sar fl-1994 kien biss abbozz (*sketch*) ġeneriku, filwaqt li d-disinn tal-1996 kien pjan iżjed mirqum tal-abbozz li tnejja qabel u li kien fih tagħrif tekniku speċifiku li f'tal-ewwel ma kienx sar. Minbarra dan, l-attur fisser fi kliemu d-differenza bejn l-ewwel abbozz u t-tieni sforz²²;

Illi l-Qorti (ukoll kif kienet presjeduta qabel) ma ntabitx u lanqas deħrilha li kien meħtieġ li taħtar persuna kompetenti teknikament biex tidhol f'din il-kwestjoni u tagħti l-fehma esperta tagħha. Imma, jekk wieħed iqis sewwa x-xhieda mressqa u jifli l-pjanti esebiti, wieħed għandu biex jasal għall-fehma li l-attur ta verżjoni plawżibbli, raġunata u li titwemmen tad-differenza fil-kwalita' teknika taż-żewġ fażijiet rappreżentati mill-abbozz u mid-disinn. B'mod li l-waħda hija, tassew, kontinwazzjoni tal-oħra²³ u żvilupp tagħha, imma ċertament m'hix l-istess ħaġa;

Illi, mbagħad, hemm żewġ konsiderazzjonijiet oħrajn li jridu jissemmew. Jekk tassew kien hemm xebh fid-deskrizzjonijiet mogħtijin mid-ditta tal-attur fil-fatturi tagħha, dan kien fil-fatturi tat-30 ta' Marzu, 1995 u tal-14 ta' Ġunju, 1995. Minkejja dan, l-Awtorita' deħrilha li tħallashom it-tnejn, kif fil-fatt għamlet. F'kull każ, l-imsemmija fatturi ma jagħmlux parti mill-mertu tal-kawża tal-lum. It-tieni punt hu l-aspett tal-inkonsistenza tax-xilja tal-Awtorita' mħarrka. Din l-inkonsistenza toħroġ mill-fatt li jekk inhu minnu li hija konvinta li l-atturi kienu diġa' tħallsu tax-xogħol fatturat, kif tista' tisser li, aktar minn sena wara li rċeviet l-imsemmija fattura, kienet qegħda tiddikjara li

²¹ Dokti "MB1" u "MB2", f'pagġ. 60-2 tal-proċess, li kopja tagħhom ressaqha l-attur ukoll bħala Dok "CC17" u "CC16" rispettivament, f'pagġ. 190-1 tal-proċess

²² Xhieda tal-attur 8.11.2001, f'pagġ. 350-1 tal-proċess

²³ Kif tistqarr l-istess Awtorita' fit-trattazzjoni bin-Nota tagħha, f'pagġ. 370 tal-proċess

trid toffri ħlas ta' somma għas-saldu sewwasew dwarha ?;

Illi **dwar il-kwestjoni ta' xogħol fatturat li ma twettaqx** trid issir riferenza għal dak li ngħad qabel dwar l-arranġament li kien hemm bejn il-partijiet dwar kif kellu jitwettaq is-servizz tal-attur lejn l-Awtorita'. L-attur jaċċetta li f'kull okkażjoni tal-ħatra tiegħu kien mistenni li jieħu ħsieb ix-xogħol finali ta' superviżjoni²⁴. Jistqarr ukoll li, fil-każ tal-proġett ta' stallazzjoni ta' impjant tal-arja kundizzjonata, ma kienx wettaq ħidma ta' superviżjoni²⁵. Dan ġara għaliex l-Awtorita' ħatret 'il ħaddieħor u jidher li wettqet xogħol li ma kienx dak rakkomandat mill-attur. Min-naħa tagħha, l-Awtorita' tishaq li l-attur kien imqabbad biex ix-xogħol ta' konsulenza tiegħu ikun jgħodd fih tliet (3) fażijiet: il-fażi tad-disinn, il-fażi tat-tifsil u l-evalwazzjoni tad-dokument tat-*tender*, u l-fażi tas-superviżjoni tat-twettiq tal-appalt mill-kuntrattur li jkun ġie magħżul;

Illi jrid jingħad li l-biċċa l-kbira mix-xogħlijiet imsemmija fiż-żewġ fatturi tat-30 ta' Jannar, 1997, u tas-16 ta' Frar, 1997, sar u kien biss fil-każ tal-proġett tal-istallazzjoni tal-impjant tal-arja kundizzjonata li l-attur ma kienx wettaq xogħol ta' superviżjoni. Fil-proġetti l-oħrajn, kien wettaq ukoll l-evalwazzjoni tal-offerti li ntbagħtu a bażi tat-*tender document*²⁶, minbarra li kien hejja u ipprezenta wkoll id-dokument innifsu bl-ispeċifikazzjonijiet kollha²⁷. Dwar dan, l-Awtorita' talbet lill-attur jirrevedi l-fattura relativa biex tkun tirrifletti x-xogħol li tassew wettaq²⁸. Min-naħa tiegħu, l-attur jinsisti li ma kienx minnu li naqas li jagħmel sorveljanza tax-xogħol ta' dak il-proġett, imma kien minħabba li l-Awtorita' għażlet li ma twettaqx ir-rakkomandazzjonijiet tiegħu u tagħmel haġ'oħra jew għax qabbdet lil ħaddieħor bla ma avżatu²⁹;

Illi l-Qorti ssib li għalkemm l-Awtorita' mħarrka kellha kull jedd li tagħzel li lill-attur ma ssejjaħlux tabilfors biex jagħmel il-fażijiet kollha tal-ħatra mogħtija lilu, b'daqshekk

²⁴ Xhieda attur 13.10.1999, f'paġ. 56 tal-proċess

²⁵ Xhieda tal-attur 21.1.2000, f'paġ. 210 tal-proċess

²⁶ Ara d-Dokti "CC4" u "CC10" sa "CC13", f'paġġ. 147 sa 153 tal-proċess

²⁷ Dokti "CC1A", "CC2", "CC3" u "CC14", f'paġġ. 77 sa 127 u 155 sa 181 tal-proċess

²⁸ Ara xhieda ta' Emanuel Bonavia 3.11.2000, f'paġġ. 262-3 tal-proċess

²⁹ Xhieda tal-attur fil-kontro-eżami 8.11.2001, f'paġġ. 344-5 tal-proċess

ma jfissirx li l-attur ma jisthoqqlux jithallas daqslikieku mill-ħatra tiegħu ma wettaq xejn. Il-Qorti jidhrilha li, f'każ bħal dan, għandha tkun immexxija mir-regola tal-ligi li tgħid li fejn l-appaltant itemm il-ħatra jew iħoll il-kuntratt mhux għal raġuni tajba, l-appaltatur għandu jedd jithallas tax-xogħol li jkun wettaq, tal-ispejjeż minfuqin minnu flimkien ma' somma oħra xierqa li ma taqbiżx il-qliġħ li l-appaltatur seta' qala' kieku temm l-appalt kollu³⁰. Dan jingħad b'aktar qawwa fejn l-appaltant jgħaddi biex itemm ix-xogħol billi jqabbad lil ħaddieħor u mingħajr ma jgħarraf b'dan lill-appaltant oriġinali³¹;

Illi l-Qorti trid tagħmilha ċara li l-kliem "mhux għal raġuni tajba" f'dan il-każ ma jfissrux li l-Awtorita' ma kellhiex jedd jew raġuni ma tqabbadx lill-attur f'xi fażijiet tal-ħatra tiegħu, imma fis-sens li għax-xogħlijiet li kien laħaq taha ma kienx instab li kien wettaq xogħol ta' kafkaf jew mhux skond is-sengħa. Kemm hu hekk, il-Qorti ssib li fl-ebda waqt ma ngħad mill-Awtorita' mħarrka li l-attur taha xogħol ħażin;

Illi l-Qorti sabet diffikulta' mhux ċkejna biex tasal għal fehma u kalkolu li jagħmlu ħaqq mal-partijiet. Min-naħa l-waħda, hemm il-massima li *omnis labor optat proemium*, u huwa evidenti li l-attur ħadem biex jithallas. Min-naħa l-oħra, hemm il-massima li *nemo licet locupletari cum aliena jactura*. Biex tkompli żżid fid-diffikulta', l-ebda ftehim jew prova ma tressqet li turi x'percentwali kienet ittelligħa s-supervizjoni fil-qafas tal-prestazzjoni kollha fi proġett bħal dak li kien qabbad iwettaq l-attur bħala konsulent. Il-Qorti jkollha tasal għalih *arbitrio boni viri* u mmexxija mill-ħtieġa li timxi b'ekwita' mal-partijiet. Li jista' jingħad fiċ-ċert hu li f'dan il-każ ir-rata tal-ħamsa fil-mija kienet stabilita bħala *lump sum* għall-prestazzjonijiet kollha li l-attur kien jintalab u mistenni jwettaq f'kull proġett li għalih kien jitqabbad biex jagħti l-konsulenza tiegħu. Ma kienx hemm qsim skond il-fażijiet li fihom ikun wasal il-proġett. Min-naħa l-oħra, kif ingħad, kienet f'postha s-sottomissjoni tal-Awtorita' mħarrka fis-sens li l-attur ma setax jippretendi li kull darba li kien sejjer jitqabbad jagħti

³⁰ Art. 1640(2) tal-kap 16

³¹ Ara App.Inf. 17.3.2003 fil-kawża fl-ismijiet *Joseph Bezzina et vs Joseph Attard et*

pariri u konsulti lill-Awtorita' dwar xi proġett, din kienet marbuta ta' bilfors li tibqa' twettaq il-proġett sat-tmiem u li timplimenta tabilfors il-parir tiegħu;

Illi għalhekk ukoll fuq il-bażi tal-prinċipji legali li japplikaw f'dan il-qasam, ma jistax jithalla fid-determinazzjoni ta' waħda biss mill-partijiet f'kuntratt li tqis hi kemm imiss ħlas għax-xogħol li laħaq twettaq³². Immiss lill-Qorti li tgħarbel sewwa x'inhu l-ħlas dovut, ladarba l-ftehim ma jagħtix ħjiel dwar dan u ladarba l-partijiet ma jkunx iseħħilhom jaslu fi ftehim. Wara li qieset sewwa l-istadju tax-xogħol li kien wasal fih l-attur, u ħadet qies tar-regoli l-oħrajn stabiliti mill-ġi, il-Qorti qegħda tasal għall-fehma li fejn l-attur ma temmx (għar-raġunijiet diġa' mfissrin) il-ħatra mogħtija lilu, il-jedd tal-ħlas dovut lilu għandha tkun ta' ħamsa minn sitta (5/6) tal-ammont pretiż, u mhux biss ta' tnejn minn tlieta (2/3) kif stabilit fil-paragrafu 11(b) tat-Tariffa K, u dan biex tagħmel tajjeb għal dak l-ammont iżjed li l-ġi tħalli f'idejn il-Qorti li tillikwida favur l-appaltatur kif jingħad fl-artikolu 1640(2) tal-Kap 16;

Illi għar-raġunijiet imsemmijin aktar qabel, dan it-tnaqqis għandu jsir biss fir-rigward tas-servizzi msemmija fil-fattura tat-30 ta' Jannar, 1997, (Dok "Ċ") biss. Għalhekk, bis-saħħa tal-kriterji hawn fuq imfissrin, il-Qorti qegħda tiddeċiedi li tillikwida l-ħlas li l-attur jistħoqqlu jirċievi għall-imsemmija servizzi fis-somma ta' tliet mija u ħamsa u disgħin lira Maltija u erbgħa u tmenin ċenteżmu (Lm 395.84), flimkien mas-somma ta' disgħa u ħamsin lira Maltija u tmienja u tletin ċenteżmu (Lm 59.38) bħala Taxxa ta' Valur Miżjud fuq is-somma hekk kwantifikata;

Illi jifdal li titqies il-kwestjoni li nholqot fir-rigward tal-fattura tas-26 ta' Settembru, 1996 (Dok "B"), u dan partikolarment dwar is-somma ta' sebgħa u għoxrin lira Maltin u ħamsin ċenteżmu (Lm 27.50) li l-atturi jgħidu li baqgħu ma tħallsux minn dik il-fattura. Min-naħa tagħha, l-Awtorita' mħarrka tagħmel l-argument li dik il-fattura tinsab fil-fatt imħallsa kollha billi l-attur kien aċċetta li dak l-imsemmi ammont ċkejken ma jinsistix għalih iżjed. L-attur jammetti

³² Ara P.A. PS 31.1.2003 fil-kawza fl-ismijiet *Albert Sacco vs John Camilleri*

li kien aċċetta li dak l-ammont jitnaqqas³³, iżda jtenni li dak għamlu bħala parti minn arranġament sħiħma' Emanuel Bonavia, bil-kundizzjoni li ż-żewġ fatturi l-oħrajn jitħallsu bla tnaqqis³⁴. Min-naħa tiegħu, Emanuel Bonavia għall-Awtorita' jisħaq li kien hemm qbil mal-attur li dik il-parti tal-fattura ma kinitx dovuta u li kellha titnaqqas mill-ammont sħiħ, u li, bis-saħħa ta' dak il-ftehim, l-Awtorita' kienet ħallset l-ammont bilanċjali mingħajr dewmien³⁵. L-Awtorita' insistiet li dak il-ħlas sar għas-saldu tal-imsemmija fattura kollha³⁶ u l-atti tal-kawża juru li l-ħlas kien twettaq u li l-atturi kienu sarrfu ċ-ċekk kif lilhom offert;

Illi l-Qorti qieset iż-żewġ argumenti mressqin mill-partijiet dwar din il-kwestjoni. Meta qieset, fost l-oħrajn, li dik il-fattura ma jidhirx li kienet tirreferi għal xi proġett li dwaru kien hemm kwestjoni fiż-żewġ fatturi l-oħrajn, meta qieset li dik il-partita (jiġifieri l-paragrafu (ċ) tad-Dok "B") giet identifikata partikolarment mill-partijiet minkejja li kien hemm oħra bħalha fl-istess fattura, u meta tqis l-implikazzjonijiet legali ta' offerta minn debitur għal ħlas għas-saldu li tiġi hekk aċċettata mill-kreditur, il-Qorti jkollha tilqa' l-verżjoni tal-Awtorita' mħarrka bħala waħda iżjed kredibbli u attendibbli. B'żieda ma' dan, ma ntweriex li l-ftehim dwar l-imsemmija fattura kien, fil-fatt, kundizzjonat għall-ħlas sħiħ tal-fatturi l-oħrajn, u dan minħabba li l-partijiet baqgħu jsostnu teżijiet għal kollox konfligġenti dwar xi ftehimu tassew fil-laqgħa li kienet saret fid-9 ta' Diċembru, 1998;

Illi b'hekk jiġi li mit-tliet (3) fatturi li jagħmlu l-mertu tal-azzjoni attriċi, l-ewwel waħda jirriżulta li kienet saldata, t-tieni waħda giet likwidata fis-somma ta' erba' mija u ħamsa u ħamsin lira Maltin u tnejn u għoxrin centeżmu (Lm 455.22) u t-tielet waħda hija dovuta kollha. Dan iġib li l-ammont sħiħ dovut lill-atturi huwa ta' elf tliet mija u sbatax-il lira Maltija u tnejn u sebgħin centeżmi (Lm 1317.72);

³³ Xhieda tal-attur 14.6.1999, f'pag. 33 tal-proċess

³⁴ *Ibid.* f'pag. 29 u 53 tal-proċess

³⁵ Affidavit Emanuel Bonavia, f'pag. 226 u xhieda tiegħu fil-kontro-eżami 3.11.2000, f'pag. 259 tal-proċess

³⁶ Xhieda Emanuel Bonavia 8.11.2001, f'pag. 339 tal-proċess

Illi ladarba l-Awtorita' m'harrka, għalkemm kienet iddikjarat li hija debitorici f'somma minnha msemija fl-ittra ufficjali tagħha, naqset milli tgħaddi biex tiddepożita l-istess ammont minnha mistqarr taht l-awtorita' tal-Qorti, hija jkollha tbatu għalhekk l-imgħaxijiet li ngemgħu fuq is-somma dovuta. Dan b'ħarsien tar-regoli aċċettati fejn talba tkun saret għall-ħlas ta' somma ċerta jew faċilment likwidabbli;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Filwaqt li **tiddikjara eżawrita l-ewwel talba**, u dan fid-dawl tad-Degriet tat-3 ta' Mejju, 1999;

Tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-Awtorita' m'harrka bħala mhux mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt, salv l-aġġustamenti li sejrjn jissemmew iżjed 'il quddiem;

Tilqa' t-tieni talba attrici u tikkundanna lill-Awtorita' m'harrka tħallas lill-atturi s-somma ta' elf tliet mija u sbatax-il lira Maltin u tnejn u sebgħin ċenteżmi (Lm 1317.72) bħala ammont likwidat dovut għal servizzi professjonali lilha mogħtijin mill-attur fuq talba tagħha, flimkien mal-imgħaxijiet legali fuq l-imsemmija somma b'effett mis-27 ta' Novembru, 1998, sal-jum tal-ħlas effettiv; u

Tordna li l-**ispejjeż** jitħallsu kwantu għal disgħa minn għaxar partijiet (9/10) mill-Awtorita' m'harrka u kwantu għal waħda minn għaxar (1/10) partijiet mill-atturi.

Moqrija

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----